

Mijn virtuele ik

De grootste hype rond Second Life lijkt voorbij, maar de interessantste vragen wachten nog op antwoord. Wat zoeken mensen in Second Life of andere virtuele werelden? Wat doet het met ze om zich in een fictieve gestalte in zo'n wereld te begeven? Wat bepaalt de eigenschappen die ze kiezen voor hun 'avatar', hun representant in de virtuele wereld? Ilja Leonard Pfeijffer, die in *Second Life* verslag deed van zijn avonturen in de virtuele wereld, koos een vrouwelijke avatar '(...) omdat ik geboren wilde worden als iemand die ik in geen enkel opzicht was: (...) Mijn avatar is mooier dan ik ben, en bouwvallers fluiten haar na als zij voorbijloopt.'

Het contrast ten opzichte van de alledaagse werkelijkheid, en erotische aantrekkelijkheid, zijn factoren die de keuze voor een avatar wel vaker beïnvloeden. Een mooie gelegenheid om dat te constateren biedt de tentoonstelling *Alter Ego – mijn avatar en ik*, die gehouden wordt in het Museum voor Communicatie in Den Haag (t/m 4 januari). De tentoonstelling toont vijftien portretten van mensen met hun avatars, soms uit Second Life, soms uit games als World of Warcraft. In het bijbehorende boek, *Alter Ego; Avatars and their Creators* van Robbie Cooper, wordt een veel groter aantal paren getoond.

Een goed voorbeeld van hoe het gewone leven het virtuele leven beïnvloedt zijn de twee afbeeldingen van Mi-Jin Kang en haar vriendinnen: eenmaal als gewone Zuid-Koreaanse vrouwen en eenmaal als groepje do-

delijke en flitsend geklede krijgsvrouwen. Dat is niet wat men in Zuid-Korea van vrouwen verwacht, legt ze uit, maar het geeft een extatisch gevoel van macht. Tegelijk biedt het spel ook mogelijkheden om mannen te ontmoeten zonder lastig te kunnen worden gevallen.

Een veel schrijnender contrast bieden de foto's van Jason Rowe en zijn avatar. In het gewone leven is Jason meervoudig gehandicapt en vrijwel machteloos; in het virtuele leven is hij breed en zwaar gepantserd en kan hij op motorfietsen rijden en met monsters vechten. Maar rondhangen met vrienden is ook een attractie van de virtuele wereld. In het echte leven voelen mensen zich soms ongemakkelijk als ze Jason zien, maar online worden mensen niet afgeleid door je uiterlijk en leren ze je persoonlijkheid kennen.

De spanning tussen trouw aan de werkelijkheid en compensatie voor de tekortkomingen van de werkelijk-

heid kan heel verrassend uitpakken. In de sprookjeswerelden kunnen puberjongens elfjes zijn of machtige wrekers van ongerechtigheid. Maar sommige avatars zijn ook net als hun makers – alleen misschien iets jonger of slanker. In de gesprekjes die in *Alter Ego* zijn opgenomen geven mensen heel verschillende beelden van hun relatie met hun avatar. 'Een beetje van mezelf en een beetje van de persoon die ik zou willen zijn,' zegt de één, voor de ander is de avatar eerder een vriendin om mee te gaan stappen, weer een ander beschrijft de avatar als haar geweten. Pfeijffer vertelt van een ontmoeting met een vrouw die in Second Life, net als in het echte leven, in een rolstoel zit. Aanvankelijk had ze een avatar waarmee ze kon dansen en rennen, maar dat gaf haar toch het idee dat ze in Second Life niet zichzelf was.

'Identiteit in virtuele werelden' was onlangs ook het onderwerp van een symposium van de KNAW, waar Pfeijffer één van de sprekers was. Het onderwerp werd daar bovendien belicht uit juridisch en filosofisch gezichtspunt. De spanning tussen je werkelijke en virtuele verschijningsvormen kan aanleiding zijn voor diepgaande vragen over wat identiteit eigenlijk is. En zo zullen de virtuele werelden nog wel meer wetenschappelijke vragen oproepen, voor de sociale wetenschappen maar zeker ook voor de geesteswetenschappen. (PB)

www.muscom.nl/tentoonstellingen/alter_ego/
www2.eur.nl/fw/hyper/Download/2009-09_KNAW_symposium_strip.jpg

Gelezen

Willem Witsen, Tachtiger in brief en beeld, een digitale collectie van de Koninklijke Bibliotheek, de Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam, het Rijksmuseum voor Kunsthistorische Documentatie, de Stichting Willem Witsen, het Huygens Instituut en de DBNL.

Het eind van de negentiende eeuw is een spannende tijd op het gebied van cultuur in Nederland. De nieuwe literaire stroming 'Beweging van Tachtig', met Willem Kloos als middelpunt, bracht leven in de brouwerij. De 'Tachtigers' zetten zich af tegen de periode van de romantiek en propageerden de uiting van individueel gevoelde emoties. De beweging sloeg ook aan bij kunstenaars en musici. Onder hen bevond zich de beeldend kunstenaar Willem Arnold Witsen (1860-1923). Zijn nalatenschap omvat, behalve zijn oeuvre van schilderijen, aquarellen, tekeningen en foto's, ook brieven met tijdgenoten en persoonlijke dagboeknotities.

De brieven en persoonlijke documenten van Witsen worden bewaard bij verschillende openbare instellingen en particulieren. Door het wijdver-

takte netwerk van Witsen met kunstenaars, literatoren, musici, acteurs en andere personen vormt dit materiaal een waardevolle bron voor uiteenlopend onderzoek. De documenten zijn dan ook van grote waarde voor iedereen die onderzoek doet naar de periode van ca. 1880 tot 1923. Zie ook *e-data@research* 2-1.

www.geheugenvannederland.nl

Lusenet, Y. de, *Geven en nemen, archiefinstellingen en het sociale web*, Den Haag, Taskforce Archieven, 2008. ISBN 978 90 78763 04 8

De virtuele omgeving waarin archiefinstellingen hun digitale collecties aanbieden evolueert razendsnel. Internetgebruikers raken er steeds meer aan gewend om actief hun eigen omgeving te creëren, bijvoorbeeld door bij te dragen aan sites en eigen inhoud op het web te plaatsen. Wat

zijn de effecten van deze ontwikkelingen voor archiefinstellingen? Welke kansen, maar ook welke vragen roepen deze ontwikkelingen op. De publicatie *Geven en nemen* verkent deze vragen en wil lezers vooral aansporen nader te verkennen wat er voor spannend is op het web. Alleen experimenten en evaluaties door de archiefinstellingen zelf kunnen duidelijk maken wat Web 2.0 voor de sector betekent. www.taskforce-archieven.nl

International study on the impact of copyright law on digital preservation, Library of Congress National Digital Infrastructure and Preservation Program, USA, 2008

Partners in Australië, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten hebben een rapport opgesteld dat een kritische blik werpt op bestaande wetten op het gebied van auteursrecht en daaraan gerelateerde wetgeving, en op de invloed van die wetten op de digitale conservering van auteursrechtelijk beschermde werken. In dit rapport worden voorstellen onder de loep genomen voor het veranderen van de huidige wetgeving. Ook kijkt het rapport naar wat er momenteel gedaan wordt om de problemen die copyrightwetgeving voor digitale conservering creëert op een andere wijze dan met wetgeving op te lossen. De volgende partners hebben een bijdrage aan het rapport geleverd: Library of Congress, National Digital Information Infrastructure

Column

Charles van den Heuvel

The In-Between Machine

Het World Wide Web wordt een steeds belangrijker bron voor onderzoek. Tim Berners-Lee beschreef in *Weaving the Web* (1999) zijn droom dat het web niet alleen een ruimte zou zijn om informatie te zoeken, maar ook om kennis aan toe te voegen. Uit het succes van Facebook, MyTube, Flickr, maar ook van wetenschappelijke collaboraties, blijkt dat dit nu ook gebeurt. Tegelijkertijd verdwijnen er dagelijks miljoenen pagina's. In 1996 besloot Brewster Kahle het web te archiveren. Vele nationale bibliotheken, waaronder de KB, volgden zijn voorbeeld met het archiveren van websites met nationale domeinnamen. Daarmee zijn deze webarchieven echter nog niet toegankelijk voor gebruik. Het blijft een vreemde gedachte dat je, om webarchieven van de Library of Congress te raadplegen, naar Washington moet afreizen om ze op monitors binnen de muren van de bibliotheek te lezen. Behalve problemen in verband met auteursrecht en nationaal collectiebeleid, zijn er andere redenen waarom webarchieven niet optimaal voor onderzoek kunnen worden benut. Allereerst zijn bestaande interfaces gebrekkig. Verder zijn de tools om websites door middel van annotaties in context te plaatsen, meestal voor individueel gebruik. Hierdoor is het voor toekomstige onderzoekers niet duidelijk of, en hoe, deze websites eerder zijn bestudeerd.

Wie nu webarchieven wil bekijken in Brewster Kahle's Internet Archive moet een url intypen in de Wayback Machine om vervolgens een lange rij van data te doorlopen waarop de sites zijn gearchiveerd. Dat is handig voor degene die meer te weten wil komen over 9/11 of een overzicht wil hebben van een betrekkelijk korte periode van intensief gebruik van websites, zoals die van de politieke verkiezingen in de VS. Echter voor de meeste vormen van historisch onderzoek is een dergelijke opsomming van data volstrekt ongeschikt. Daarom hebben we allereerst behoefte aan een betere interface. De ontwikkeling hiervan is geen eenvoudige zaak. Kies je voor een generieke, of juist voor een op specifieke disciplines afgestemde 'tailor-made' interface? Deze vraag lijkt onoplosbaar; zeker wanneer je bedenkt dat gebruikers kunnen wisselen en tijdens zoekopdrachten veranderen van strategie. Misschien moeten we ons daarom minder op de inhoud en meer op de stijlen van onderzoek richten, die onderzoekers gemeen hebben.

Onderzoekers moeten niet alleen relevante informatie vinden, maar deze ook met aantekeningen kunnen verrijken. Nu bestaan er diverse annotatietools voor particulier gebruik. Kennisverrijking van webarchieven maakt echter ook deel uit van ons collectief geheugen. Het zou zelfs een selectiecriteria van behoud kunnen zijn. Welk exemplaar van Newton's Principia zou jij behouden, die met of zonder de annotaties van Einstein? Samen met een aantal nationale en internationale instellingen werkt de Virtual Knowledge Studio for the Humanities and Social Sciences (KNAW) aan een aanvraag voor een Europese subsidie voor de ontwikkeling van de 'In-between Machine', waarbij de interface op onderzoek wordt afgestemd en webarchieven en annotaties als collectief geheugen worden bewaard.

Charles van den Heuvel is senior researcher bij de Virtual Knowledge Studio

and Preservation Program (NDIIPP), Verenigde Staten; Joint Information Systems Committee (JISC), Verenigd Koninkrijk; Open Access to Knowledge (OAK) Law Project, QUT Law Faculty, Australië en SURFoundation, Nederland. www.loc.gov/index.html

Nieuwsbrief WatWasWaar

Electronische nieuwsbrief van WatWasWaar over nieuwe diensten en toegevoegde content. WatWasWaar geeft toegang tot een groot aantal, soms unieke collecties, van Nederlandse erfgoedinstellingen. Het materiaal is zeer divers, overall anders en wordt continu aangevuld.

<http://watwaswaar.nl>

Data Archiving and Networked Services (DANS), Jaarverslag 2007, Den Haag, september 2008

Verslag van de activiteiten van DANS in 2007. Stand van zaken van diverse nationale en internationale projecten, archiefaanwinsten, en data inventarisaties. In print en pdf.

www.dans.knaw.nl

